

НАУКОВО-ІСТОРИЧНА ЛІТЕРАТУРА У ПЕРЕКЛАДІ

У статті проаналізовано ступінь відповідності тексту перекладу характеристикам тексту оригіналу в англomовному та україномовному перекладах російськомовного науково-історичного твору.

Ключові слова: *еквівалентність перекладу, науково-історичний текст, український переклад, англійський переклад, жанрові характеристики, прийоми та способи перекладу.*

У наш час у зв'язку із підвищеним інтересом до історії, розширенням міжнародних наукових зв'язків, а також необхідністю отримання та викладення історичного матеріалу англійською та іншими іноземними мовами особливої актуальності набуває проблема ґрунтовного дослідження наукових історичних текстів. У сучасній лінгвістиці є дослідження, присвячені мові історика як функціонально-стилістичному різновиду наукової мови. Проте в сучасному перекладознавстві все ще переважають наукові дослідження з перекладу текстів інших функціональних стилів, і варто було б приділити більше уваги аналізу наукового тексту, у нашому дослідженні – наукового історичного тексту, який з позицій перекладу детально не розглядався.

На думку провідних лінгвістів, наукові історичні твори виходять за межі ригоризованих наукових робіт. Мова історика – це синтез наукового та художнього стилів викладу, де художньо-зображувальні засоби не є декоративною прикрасою, але вони органічно вписуються у тканину наукової розповіді. Ця специфічна форма презентації наукового матеріалу зумовлена логікою мислення історика, що поєднує науку та мистецтво [1]. Історіографія є дискурсом, що, як правило, націлений на конструювання правдоподібної розповіді про серію подій, а не на статичний опис стану справ. Робота історика, який створює текст, фактично отожднюється з літературною творчістю, та його змістова сторона поступається місцем розгляду формальних особливостей мови та стилю викладу [5].

Матеріал нашого дослідження цікавий перш за все своїм змістом. Для перекладацького аналізу взято роман видатного російського письменника, історика та військового аналітика Віктора Суворова “Ледокол”, перекладеного 27 мовами світу, оскільки за своїм інформаційним впливом він є надзвичайно важливим для усього людства – в ній автор пропонує свою версію початку Другої світової війни. “Ледокол” – це “грандіозна історична реконструкція подій 1920-1940-х років, коли Радянський Союз під керівництвом Сталіна здійснював глобальний план перебудови світу заради досягнення своєї головної мети – світового панування. Складаючи відомі та маловідомі факти та події тих років у єдину мозаїку, автор розповідає про те, як керівництво СРСР на чолі із Сталіним намагалося роздмухати пожежу світової революції та нову світову війну, використовуючи Гітлера як “Криголама Революції” для завоювання Європи під прикриттям комуністичної ідеології” [10]. Наведена в книзі

аргументація базується переважно на матеріалах з відкритих джерел. Жанр книги – науково-історична література з елементами документальної публіцистики.

Цікаво те, що вперше (1990 р.) роман побачив світ саме англійською – під назвою “Icebreaker” у британському видавництві (переклад Томаса Бітті). У 2013 році вийшов його оновлений варіант російською, з якого був 2015 року здійснений український переклад під назвою “Криголам” (переклад братів Капранових). Роман цікавий читачеві своїм змістом та надзвичайно актуальний для подій сьогодення в Україні. За нашими даними, англійською роман не перевидавався, проте базова інформація з першого видання залишилася в новій версії російською незмінною.

Автор роману – російський політичний біженець (справжнє ім’я Володимир Резун), який понад 40 років живе у Великій Британії. Перші три книги його вийшли саме англійською, тобто в перекладі, а не в оригіналі. Роман “Icebreaker”, опублікований авторитетним британським видавництвом того часу “Хейміш Хемільтон” у кількості лише 800 примірників, швидко завойовував популярність у британському суспільстві, адже англійському читачеві, країна якого брала безпосередню участь у Другій світовій війні, надзвичайно важливо та цікаво дізнатися правду про ті трагічні події. Через декілька місяців вийшло вже німецьке видання роману (тираж – 8 000 примірників), що свідчить про підвищений інтерес в Німеччині та Європі взагалі до книги, що несе правду про війну. В Росії роман видали 1992 року – тираж у 100 000 примірників швидко розійшовся в продажу.

В роки, що минули, було продано 5 млн. примірників, що робить Віктора Суворова, за оцінками британської газети “The Times”, “найбільш читаним військовим істориком у військовій історії”, а його роман – “найоригінальнішим твором сучасної історії” [8]. У своєму огляді роману під назвою “Allbecrushing Intellect” – “Всеруйнюючий інтелект” [тут і далі пер. наш – О.М.] – журналіст британської газети “The Times” (5 травня 1990 року) А. Наврозов називає інтелект В. Суворова “allbecrushing” – “інтелект, що все руйнує, перемелює немов гігантське промислове жерно”. Цей епітет був вперше використаний англійським поетом С. Коелріджем (поет сам назвав епітет неперекладним) щодо Канта: “I had in my mind the striking but untranslatable epithet, which the celebrated Mendelssohn applied to the great founder of the Critical Philosophy” “Der alleszermahlende Kant,” that is, the *allbecrushing*, or rather *the all-to-nothing-crushing Kant* [7]. Автор огляду вирішив цим промовистим епітетом скористатися, характеризуючи роман “Криголам”, зазначивши, що “роман читається на одному подиху як елегантна теорема – і все завдяки могутньому інтелекту В. Суворова – інтелекту, що руйнує все навколо, знищуючи міфи...” [8]. Так, за оцінками газети “The Times”, в особі А. Наврозова, “В. Суворов сперечається з кожною книгою, з кожною статтею, з кожним фільмом, з кожною директивою НАТО, з кожним припущенням британського уряду, з кожним чиновником Пентагону, з кожним академіком, з кожним комуністом та з кожним антикомуністом, з кожним неоконсервативним інтелектуалом, з кожною радянською піснею, поемою, романом, з кожною мелодією, що були почуті, написані, виконані за останні 60 років. Навіть тільки за це слід вважати “Криголам” В. Суворова найоригінальнішим твором у сучасній історії [8].

З передмови до української версії роману відомо, що “ця книжка змінила світ, зруйнувала міф про Велику Вітчизняну війну і завдала смертельного удару радянській імперії. Ця книжка відкрила очі мільйонам людей у багатьох країнах. Перші публікації “Криголама” у 1985 році викликали шквал дискусій, які не вщухають уже тридцять років. Десятки й сотні істориків намагаються спростувати висновки Віктора Суворова, захищаючи усталену версію причин початку Другої світової війни, але жодному з них це не вдалося. Ця книжка має бути в кожній родині, адже правда – найкращі ліки від радянських міфів, які, на жаль, досі панують у багатьох головах, і найкраща протиотрута від російської пропаганди, що відкрито або приховано атакує нас щодня” [9].

Українська громадськість на переклади його книг, зокрема на найважливішу з них – “Криголам”, – відреагувала схвально.

Телеведучий і публіцист Юрій Макаров висловився про те, що “Суворов повернув сприйняття історії ХХ століття. Зробив це на підставі здорового глузду та сили-силенної всім відомих фактів. Цим він відрізняється від численних творців божевільних теорій, від яких верне професіоналів. Нарешті головне: Суворов поховав радянський міф, і за це українці мають йому вклонитися” [9]. Політичний діяч Дмитро Ярош прокоментував вихід цього роману українською так: “Сподіваюсь, що україномовний “Криголам” сприятиме десовєтизації нашої Батьківщини й боротьбі українців за національну державу. Бо історія підтверджує, що тільки національна держава може захистити від імперських зазіхань та гарантувати нації свободу, розвиток і добробут” [9].

Особливу роль В. Суворова відзначено також у наукових публікаціях: “Наукове відкриття В. Суворова надало Україні нові можливості у визначенні свого місця і ролі в Другій світовій війні, додало потужні аргументи для протистояння імперській псевдоісторичній пропаганді. В історіографії Другої світової війни Володимир Різун зробив те, що Михайло Грушевський в історіографії східних слов’ян – революційний переворот” [3].

На нашу думку, цитати з передмови до російського видання книги (принаймні, деякі з них, особливо цитати з газет “Times”, “Die Welt” та ін.) не слід було вилучати з українського перекладу, варто було б лише доповнити їх висловленнями українських громадських діячів – українському читачеві було б цікаво ознайомитися з поглядами на цей “криголамний” роман військових істориків, письменників та журналістів світу. Це стосується, наприклад, цитати з газети “Die Welt” від 23 березня 1989 року: “Ця книга написана професійним розвідником. Радянські товариші та їхні західні друзі будуть в дикій люті. Без бою вони не здадуть останню “білу пляму” в їхній історії. Не слухайте їх, читайте “Криголам”! Це – чесна книга!” [10].

Проаналізуємо два переклади цієї важливої за інформаційним впливом книги в інтерпретації англійського та українського перекладачів. Метою нашого дослідження є встановлення ступеня відповідності російського оригіналу роману та його українського та англійського перекладів (на прикладі вибраних фрагментів тексту) з точки зору їх смислової еквівалентності з огляду на ступінь відповідності жанровим характеристикам науково-історичного тексту та ступінь обгрунтованості використаних

прийомів та способів перекладу. Ці та інші критерії аналізу перекладів були запропоновані раніше в роботах українських перекладознавців [6].

Як відомо, специфіка тексту як об'єкта перекладу залежить від його комунікативного завдання, а також від функціональної, змістової та структурної характеристик, зумовлених належністю до певного жанру та стилю. Визначення жанрово-стилістичної специфіки твору важливе для перекладача, оскільки він повинен забезпечити ідентичність впливу на читача текстів оригіналу та перекладу [4, с. 3]. Дослідження історичного дискурсу – одне з найскладніших явищ, що довгий час залишалося на периферії дискурсології. Окреслимо основні, релевантні для перекладу ознаки історичного, зокрема науково-історичного дискурсу.

За словами його дослідників, унікальність історичного дискурсу полягає в тому, що у його формуванні беруть участь декілька видів концептуально пов'язаних текстів: першоджерела та створені на їх основі вторинні тексти (науково-історичні або художні твори, в яких експліцитно та імпліцитно прослідковуються не тільки першоджерела, але також і їх оцінка). У вторинному історичному дискурсі, який поділяється на науково-історичний та художньо-історичний, присутня історична свідомість письменника або дослідника, його інтерпретація подій минулого, викладених у першоджерелах. Науково-історичний дискурс, що підрозділяється на наративний та аналітичний, насправді є індивідуально-авторським, в якому відображається безпосереднє співчуття історика подіям минулого [2].

На нашу думку, обраний для перекладацького аналізу роман В. Суворова за всіма ознаками є науково-історичним твором, що поєднує в собі риси наративного та аналітичного підтипів вторинного історичного дискурсу. Це перш за все інформативний текст, оскільки основною функцією історичних розвідок є передача інформації. Проте текст також містить елементи художнього та публіцистичного стилів, оскільки за своєю літературною формою об'єкт нашого дослідження – це історичний роман, що базується на джерелах документальної інформації.

Важливо те, що історичний дискурс, породжений першоджерелом, динамічний та унікальний для сприйняття кожним істориком. Вторинні історичні тексти створюють ментальний простір, де ключовими є позиції та погляди історика, автора конкретного тексту, його картина сприйняття історичного минулого [2]. Для історичного дослідження особливо важливою є особистість вченого, що виявляється в його індивідуально-авторському стилі викладу – наборі рис, виборі яскравих прикладів, використанні художньо-зображувальних засобів, характерних лише для його творів. Чи можемо ми говорити про індивідуально-авторський дискурс В.Суворова? Напевно, так. Чи вдалося перекладачам передати основні риси індивідуально-авторського стилю історика, забезпечити ідентичність впливу на читача текстів оригіналу та перекладу? З'ясуємо це, проаналізувавши приклади перекладу.

Роман написаний цікавою, “живою” мовою, з яскравими прикладами та цитатами, з дещо занадто емоційними коментарями самого автора (елемент суб'єктивності), що робить книгу надзвичайно привабливою для читача – і для російського (мова оригіналу), і для українського, і для англійського, а також для читачів решти 25 мов

світу, на які перекладений цей роман. Проаналізуємо деякі особливості перекладу двома мовами одного оригіналу на прикладі вибраних фрагментів тексту.

Щодо ступеню відповідності тексту перекладу жанровим характеристикам тексту оригіналу, вважаємо, що текст перекладу загалом відповідає стилю та ознакам науково-історичних текстів, а перекладачам – і українському, і англійському – вдалося дотриматися норм мови перекладу та зберегти стиль викладу автора. Незначні стилістичні неточності в цілому не вплинули на зміст тексту перекладу. Щодо ступеню відповідності вибраних прийомів та способів перекладу, вони є загалом обгрунтованими. І в українському, і в англійському варіантах багато цікавих перекладацьких рішень, які можна взяти “на озброєння”.

Наприклад, переклад речення 1 вважаємо цілком адекватним, зміст передано досить близько до оригіналу, з цікавими замінами та вилученнями від носія англійської мови:

1. *Кто начал Вторую мировую войну? На этот вопрос отвечают по-разному. Единого мнения нет. Советское правительство, например, меняло свое мнение по этому вопросу многократно [10]. – Who started the Second World War? There is no single answer to this question. The Soviet government, for example, has repeatedly changed its official line on the issue [11]. – Хто розпочав Другу світову війну? На це питання відповідають по-різному. Єдиної думки немає. Радянський уряд, наприклад, змінював свою думку стосовно цього питання багато разів [9, с. 6].*

Так, в англійському варіанті спостерігаємо об’єднання двох речень, описовий переклад (“There is no single answer to this question”), цікавий фразеологічний вираз (“свое мнение” – “its official line”). З тексту також вилучено речення “Единого мнения нет”. Український варіант перекладу близький до оригіналу.

2. *5 мая 1941 года в секретной речи перед выпускниками военных академий Сталин назвал еще одного виновника – Германию [10]. – By 5 May 1941, the story had changed again: in a secret speech to graduates of military academies, Stalin laid the responsibility on Germany [11]. – 5 травня у таємній промові перед випускниками військових академій Сталін назвав ще одного винуватця – Німеччину [9, с. 7].*

У перекладі на англійську з’явилося цікаве додавання, емоційніше за оригінал (“the story had changed again”), та описовий переклад (“laid the responsibility on Germany”). Український переклад дослівний.

3. *Заявляю, что советские коммунисты обвиняли все страны мира в развязывании Второй мировой войны только для того, чтобы скрыть собственную позорную роль поджигателей войны [10]. – I would like to suggest that, from the beginning of the war, the Soviet communists made accusations against every country in the world with the deliberate intention of concealing their own role as its instigators [11]. – Заявляю, що радянські комуністи звинувачували всі країни світу у розв’язанні Другої світової війни лише з метою приховати власну ганебну роль її розпалювачів [9, с. 8].*

Так, в англійському варіанті перекладач пом’якшив категоричність висловлення російського “Заявляю, что...”, замінивши на “I would like to suggest...”. Прикметник “позорный” англійським перекладачем вилучено, чим дещо спотворено зміст речення оригіналу. Очевидно, це було зроблено з ідеологічних міркувань, оскільки

англійський переклад побачив світ 1990 року, коли ще існував Радянський Союз. Автор англійського перекладу Томас Бітті загалом не передав у перекладі англійською всієї жорсткої критики сталінського режиму, якою пронизаний твір автора – з причин обережного ставлення на Заході до творів В. Суворова. Український переклад дослівний, із вдалим уникненням повтору слова “війна” (“поджигателей войны” – “її розпалювачів”).

4. *Давайте вспомним, что после Первой мировой войны Германия потеряла право иметь мощную армию и наступательное вооружение, включая танки, тяжелую артиллерию и боевые самолеты [10]. – After the First World War, the Treaty of Versailles deprived Germany of the right to a strong army and offensive weapons, including tanks, military aircraft, heavy artillery and submarines [11]. – Задаймо, що після Першої світової війни Німеччина втратила право на потужну армію та наступальну зброю, включно із танками, важкою артилерією та бойовими літаками [9, с. 8].*

У прикладі 4 спостерігаємо цікаве уточнююче додавання (“the Treaty of Versailles”), що пояснює сучасному англійському читачеві реалії Першої світової війни. В англійському перекладі з’являється також слово “submarines”, яке в російському оригіналі відсутнє: але історичні реалії не спотворено, оскільки за Версальським договором підводні човни також були для Німеччини заборонені. Український перекладач передав смисл речення дослівно.

Приклади 5 та 6 свідчать про майстерність англійського перекладача (перекладач – білінгв та, перш за все, носій англійської мови), який віднайшов вдалі відповідники пари синонімічних прислівників “упорно и настойчиво” – “persistently and doggedly” (приклад 5), а також застосував цікавий фразеологічний переклад цілого фрагмента тексту (приклад 6). Українські майстри передали ці фрагменти речень близько до оригіналу:

5. *Пришедших к власти нацистов Сталин упорно и настойчиво толкал к войне [10]. – Once the fascists had come to power, Stalin persistently and doggedly pushed towards war [11]. – Нацистів, які прийшли до влади, Сталін уперто й наполегливо підштовхував до війни [9, с. 9].*

6. *Вершина этих усилий – пакт Молотова – Риббентрона. Этим пактом Сталин гарантировал Гитлеру свободу действий в Европе и, по существу, сделал началом Второй мировой войны возможным и неизбежным [10]. – The high point of these efforts was the Molotov-Ribbentrop pact. In this pact, Stalin guaranteed Hitler freedom of action in Europe and, in effect, opened the floodgates of the Second World War [11]. – Вершина цих зусиль – пакт Молотова-Риббентрона. Цим пактом Сталін гарантував Гітлеру свободу дії у Європі і цим самим зробив початок Другої світової війни можливим та невідворотним [9, с. 9].*

7. *Задолго до прихода Гитлера к власти советские лидеры нарекли его тайным титулом: Ледокол Революции. Прозвище точное и емкое. Сталин понимал, что Европа станет уязвима только в случае войны, и Ледокол Революции сможет сделать Европу уязвимой [10]. – Even before the Nazis came to power, the Soviet leaders had given Hitler the unofficial name of “Icebreaker for the Revolution”. The name is both apt and fitting. The communists understood that Europe would be vulnerable only in the event of*

war and that the Icebreaker for the Revolution could make it vulnerable [11]. – Задовго до того, як Гітлер прийшов до влади, радянські лідери назвали його таємним титулом: Криголам Революції. Прізвисько точно та містке. Сталін розумів, що Європа ослабне тільки у випадку війни і Криголам Революції зможе зробити Європу вразливою [9, с. 9].

В обох варіантах перекладу речення 7 вдало підібрано словникові відповідники виділених прикметників. В англійському перекладі з'явився нейтральний іменник “name”, який слід було б замінити на “nickname”. В українському перекладі спостерігаємо вдалу заміну – “Європа ослабне”, що було зроблене для уникнення повтору прикметника “уязвимый”.

8. *Сталин понимал, что войну выигрывает не тот, кто в нее вступает первым, а тот, кто вступает последним, и лобезно уступил Гитлеру позорное право быть зачинщиком войны [10]. – Stalin understood better than Hitler that a war is won by the side which enters it last and not by the one which goes into it first. Stalin granted Hitler the doubtful honour of being the first [11]. – Сталін розумів, що війну виграє не той, хто її розпочинає, а той, хто вступає останнім, тому люб'язно поступився Гітлеру ганебним правом стати розпалювачем війни [9, с. 10].*

Приклад 8 привертає увагу додаванням від англійського перекладача (“better than Hitler”) та контекстуальною заміною словосполучення “позорное право” на більш описове та більш нейтральне “doubtful honour”. Українським перекладачам повністю вдалося передати в перекладі авторську експресію.

9. *Я считаю Гитлера людоедом европейского масштаба. Но если Гитлер был людоедом, из этого вовсе не следует, что сокрушивший Гитлера Сталин был вегетарианцем [10]. – Я вважаю Гітлера людоджером європейського масштабу, але якщо він був людоджером, то це зовсім не означає, що Сталін, який розтропив Гітлера, був вегетаріанцем [9, с.10].*

В англійській версії це речення повністю вилучене, можливо, як надто критичне, в українському перекладі емоційне порівняння автора передано повністю та цілком адекватно.

10. *В Советском Союзе давно и тщательно почищены архивы, а то, что осталось, исследователям почти недоступно. Мне посчастливилось совсем немного поработать в архивах Министерства обороны СССР, но я совершенно сознательно почти не использую архивные материалы [10]. – The communists weeded their archives thoroughly a long time ago, but what still remains preserved there is almost inaccessible to researchers. I was fortunate enough to work briefly in the archives of the Soviet Ministry of Defence, but quite intentionally I am making little use of secret archival material [11]. – У Радянському Союзі давно і ретельно вичищено архіви, а те, що залишилося, майже не доступне для дослідників. Мені пощастило зовсім трохи попрацювати в архівах Міністерства оборони СРСР, але я цілком свідомо майже не використовую архівних матеріалів [9, с.10].*

В англійському перекладі відбулася заміна пасиву активом (“communists weeded”), з'явився вдало підібраний носієм мови словниковий відповідник “weeded”

та фразеологічний еквівалент “почти не использую” – “I am making little use”. Український переклад дослівно передає смисл речення оригіналу.

11. *У меня много материалов из германских военных архивов, но и их я практически не использую. Мой главный источник – открытые советские публикации. Даже их вполне достаточно для того, чтобы поставить советских коммунистов к позорному столбу и посадить их на скамью подсудимых рядом с германскими нацистами, а то и впереди них [10]. – Overt Soviet publications are my main source. Even these are quite sufficient to place Soviet communists in the dock with Nazis [11]. – У мене багато даних з німецьких військових архівів, але я їх теж практично не використовую. Мої головні джерела – відкриті радянські публікації. Навіть їх достатньо, щоб поставити радянських комуністів до ганебного стовпа і посадити на лаву підсудних поруч із німецькими нацистами, ба й попереду них [9, с.10].*

В англійському перекладі залишилася непереданою інформація про німецькі архіви, очевидно знову з ідеологічних міркувань – автор перекладу намагається більш нейтрально описувати те, що стосується Німеччини. У перекладі фрагмента про лаву підсудних вилучено еквівалент “а то і впереди них” – очевидно, знову для пом’якшення категоричності суворівського оцінного висловлення. З цієї ж причини незгаданим залишився і “позорный столб” – перекладач, очевидно, вважає цей фрагмент тексту надто емоційним для такої серйозної праці. Українські ж перекладачі зберегли всю експресію суворівського вислову.

12. *Ценность моих источников в том, что в них преступники сами говорят о своих преступлениях [10]. – The value of my sources lies in the fact that it is the criminals themselves who speak of their own crimes [11]. – Цінність моїх джерел у тому, що в них злочинці самі говорять про власні злочини [9, с.10].*

У реченні 12 привертає увагу вдало використана емпатична конструкція (“it is the criminals themselves”), тож англійський переклад за своєю яскравістю “перевершив” оригінал. Український переклад як завжди близький до оригіналу.

Таким чином, зіставляючи українську та англійську версії роману, слід зазначити, що обидва переклади досить адекватні, здійснені досвідченими перекладачами, кожен з яких запропонував читачеві багато нестандартних перекладацьких рішень.

Усі наявні в тексті історизми, антропоніми, топоніми, назви подій, історичні реалії та інші лексичні елементи історичного дискурсу передані в перекладах адекватно, для всіх граматичних конструкцій, навіть тих, що не мають у мові перекладу прямих відповідників, знайдено перекладні еквіваленти, стилістику оригіналу передано в обох перекладах, аргументацію автора в цілому збережено, логічність викладу дотримано, перекладацькі стратегії використано перекладачами уміло та майстерно.

Проте переклади різні, що цілком природно. Англійська версія цікава своїми індивідуально-авторськими перекладацькими рішеннями, оскільки перекладач – носій англійської мови. Переклад характеризується лексичними, граматичними та стилістичними відповідниками, які міг дібрати тільки носій мови. Переклад дослівний, відповідає нормам англійської мови. Проте в англійській версії помітно багато відхилень від оригіналу, здебільшого вилучень фрагментів тексту (можливо, через

цензурно-ідеологічні обмеження в англійських перекладних виданнях), у той час як український перекладач передає думку автора набагато точніше. На нашу думку, Т. Бітті не передав у перекладі англійською всієї жорсткої критики сталінського режиму, якою пронизаний твір автора – з причин обережного ставлення на Заході до творів В.Суворова.

Український переклад в цілому адекватний, за змістом близький до оригіналу – українські перекладачі здійснювали переклад із близькоспорідненої мови. Перекладачам вдалося передати основні риси індивідуально-авторського стилю В.Суворова, забезпечивши ідентичність впливу на читача текстів оригіналу та перекладу. На питання, чи потрібні українські переклади російськомовних джерел, відповідь однозначна – так, потрібні, особливо на сучасному етапі динамічного розвитку України.

Перекладачеві науково-історичного твору необхідно бути трішки істориком – знати і розуміти реалії життя країни описуваного періоду часу, зробити перш за все для себе екскурс в історію того часу, щоб зрозуміти самому та донести до читача об'єктивно та правдиво зміст тексту оригіналу, особливо якщо оригінал містить нову, відмінну від підруничкової точку зору на важливі для усього світу події. І переклад має бути максимально близьким до оригіналу, без скорочень та відхилень, незалежно від ідеологічних обмежень, що існують в суспільстві цільової аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Миньяр-Белоручева А.П.* Теоретические основы изучения языка исторической науки: На материале современного английского языка: автореф. дис. ... доктора филол наук: спец. 10.02.04 “Германские языки” [Електронний ресурс] / А.П. Миньяр-Белоручева. – Москва, 2001. – Режим доступу: <http://www.disserscat.com/content/teoreticheskie-osnovy-izucheniya-yazyka-istoricheskoi-nauki-na-materiale-sovremenno-go-anglii>.
2. *Миньяр-Белоручева А.П.* Типология исторического дискурса / А.П. Миньяр-Белоручева [Електронний ресурс] // Язык и текст. – 2015. – Т. 2. – №2. – С. 8-16. – Режим доступу: <http://psyjournals.ru/langpsy/2015/n2/Minyar-Beloroucheva.shtml>.
3. *Лосев І.* Чи отримає ворог Кремля звання Героя України? [Електронний ресурс] / І. Лосев. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/a/27722729.html>.
4. *Михайленко О.О.* Функціонально-стилістична специфіка науково-технічного тексту, орієнтована на переклад / О.О. Михайленко // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип.47. – Ч.2. – С. 21-29.
5. *Стризов А.Л.* Исторический текст как научный нарратив / А.Л. Стризов [Електронний ресурс] // Вестник ВолГУ. – Серия 4. – 2012. – №2. – С. 172-178. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/istoricheskiy-tekst-kak-nauchnyu-narrativ>.
6. *Черноватий Л.* Дослідження ступеня відповідності тексту перекладу характеристикам тексту оригіналу в анотаціях авторів українських дисертацій [Електронний ресурс] / Л. Черноватий // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Лінгвістика. – 2011. – Вип. 15. – С. 344-349. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvkhdu_2011_15_82.pdf.
7. *Coleridge S.T.* Biographia Literaria: Biographical Sketches of My Literary Life & Opinions [Електронний ресурс] / S.T. Coleridge. – London, 1817. – 276 p. – Режим доступу: <http://docslide.us/documents/samuel-taylor-coleridge-biographia-literaria.html>.
8. *Navrozov A.* Allbe-crushing Intellect [Електронний ресурс] / A. Navrozov. – Режим доступу: http://www.richardsorge.com/literature/books/navrozov_times.pdf.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

9. Суворов В. Криголам / В. Суворов. – К.: Гамазин, 2015. – 656 с. 10. Суворов В. Ледокол. Кто начал Вторую мировую войну? [Электронный ресурс] / В. Суворов. – Москва: Добрая книга, 2014. – 680 с. – Режим доступа: <http://iknigi.net/avtor-viktor-suvorov/88000-ledokol-viktor-suvorov.html>. 11. *Suvorov V. Icebreaker. Who Started the Second World War?* [Электронный ресурс] / V. Suvorov; translated by Thomas B. Beattie. – London: Hamish Hamilton, 1990. – Режим доступа: http://jrbooksonline.com/pdf_books/icebreaker.pdf.

*Михайленко Е.А., к. филол. н., доц.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев*

НАУЧНО-ИСТОРИЧЕСКАЯ ЛИТЕРАТУРА В ПЕРЕВОДЕ

В статье проанализирована степень соответствия текста перевода характеристикам текста оригинала в англоязычном и украиноязычном переводах русскоязычного научно-исторического произведения.

Ключевые слова: эквивалентность перевода, научно-исторический текст, украинский перевод, английский перевод, жанровые характеристики, приемы и способы перевода.

*Mykhailenko O.O., PhD., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

ACADEMIC HISTORY TEXTS IN UKRAINIAN AND ENGLISH TRANSLATIONS

The article analyses the degree of conformity of source and target texts in Ukrainian and English language translations of the Russian language academic history book.

Keywords: translation equivalence, academic history text, Ukrainian translation, English translation, genre features, translation techniques and methods.

УДК 81'27

*Mischynska I.V., PhD., Associate Professor
Khmelnitsky National Academy of State Border Guard Service of Ukraine*

SOCIOLINGUISTIC ASPECT OF PRESERVING CULTURAL DIVERSITY BY LANGUAGE MEANS

The article contains the analysis of functions a language has in life of society. It deals with the role languages play in fostering self-identification of people and forming nations. The role of English as a global language is highlighted and questioned in the article. Further prospects of solving problems threatening cultural diversity that appear in the process of globalization are considered in the article.

Keywords: a language, socialization, nation, functions, a global language, cultural diversity.

The integrity of post-industrial society is possible due to the values consensus, which, contrary to that of the industrial epoch, is developed from individual manifestations of